

Stanovalci bivalne skupnosti Jasmin na Pobrežju v Mariboru živijo zanimivo in delovno

Lepo jih je sprejela tudi bližnja okolica

Bivalne enote imajo lastne proizvodne programe, ki stanovalcem omogočajo manjši zaslužek - Na samostojno življenje jih pripravi selitveni tim v Hrastovcu

V bivalni skupnosti Jasmin Zavoda Hrastovec - Trate, ki so jo kot prvo svojo tovrstno skupnost uredili pred nekaj leti v Slokanovi ulici na Pobrežju v Mariboru, poteka dnevni ritem stanovalcev po ustaljenih tirnicah. Dovolj dolgo že živijo skupaj in dovolj dobro se poznajo, da ima vsak med njimi svoje zadolžitve, svoje delo, ki ga ob pomoči medicinske sestre ali vodje skupine opravi brez težav.

Foto: Janko Rath

Dragica, Stanko, Brigita, Sonja in študentka Valerija se dobro razumejo.

Stanovanjska hiša je lepo urejena, že s ceste so vidne bele dekorativne zavese na oknih, za nizko leseno ograjo je na dvoriščni strani hiše vrt in zanj skrbijo hišni stanovalci. V hiši biva devet ljudi z motnjami v duševnem zdravju. Ker ne zmorejo samostojno živeti in nimajo možnosti življenja pri svojcih, so nekateri že vsa leta, kar je enota na Pobrežju odprta, člani bivalne skupnosti. Med njimi je Brigita, ki z največjim veseljem odpira vrata obiskovalcem, ki pozvonijo pri njih. Tega dne jih je obiskal Srečko Pavlič, vodja dislociranih bivalnih enot v Zavodu Hrastovec - Trate, pa tudi drugih obiskov se ne branijo. Kdorkoli je, je dobrodošel, da posesti z njimi in spi je kavo, ki jo z veseljem pripravijo, saj je namen bivanja v lokalni skupnosti oziroma v poseljenih stanovanjskih četrtih tudi integracija z njimi, navezovanje stikov s širšo okolico. Ob 9.30 je že vsak pri svojem opravilu. V kuhinji pripravljajo skupno kosilo, kar terja za toliko odraslih ljudi precej priprav in skrbi. Vsak dan je na jedilniku kaj drugega, včeraj so skuhalo golaž, pogosto je treba za kosilo olupiti krompir, oprati solato, pa tudi juha s peteršiljem ne sme manjkati, pravijo. Hišo pospravljajo sami, prav tako svoje sobe, kjer bivajo posamezno ali po dva skupaj. Skrbno operejo in zlikajo oblačila.

Proizvodni program in zaslužek

"Življenje v naši skupnosti je pestro, dinamično in zelo domače. Poteka podobno kot v družini, veliki družini," pove Brigita. V Zavodu Hrastovec - Trate si prizadevajo, da bi imela vsaka dislocirana enota (ta čas jih imajo šest, po dve v Mariboru, Gornji Radgoni in Slovenski Bistrici) svoj proizvodni program, saj so žepnine, ki jih prejema njihovi stanovalci, nizke.

"Bivanje zunaj zavoda skoraj ne bi imelo smisla, če ne bi imeli vsaj nekaj denarja za lastne potrebe. Delo poteka ponavadi dopoldne, popoldne imajo prosto in ga lahko izkoristijo za obisk svojcev ali se odpeljejo kam drugam. Denar porabijo za nakup avtobusne vozovnice, kino, izposojo videokaset, vstopnico za kopališče, tudi zdravila z negativne liste morajo plačati," pravi Srečko Pavlič. Denar hranijo tudi za letovanje na morju, lani so bili septembra v letovišču Rdečega križa, območne enote Maribor, v Punatu na Krku, dobro pa kaže tudi za njihov letošnji dopust. Letovanja se še zlasti veselijo, pravijo, dobro jim je tudi v bivalni skupnosti. Tu preživijo vse dni v letu, tudi nedelje in praznike, če ne odidejo na obisk domov.

V enoti na Pobrežju gojijo šampinjone, to je njihov proizvodni program. Najlepše uspevajo jeseni, pozimi in spomladi, v kletnem prostoru morajo zato vzdrževati ustrezno vlago in temperaturo. Glavno skrb za gobe ima Janez; poškropi jih vsak dan zjutraj in popoldne, da zemlja ohrani ustrezno vlažnost. Denar za začetek proizvodnje je prispeval zavod, sedaj pa sistem vzdržujejo sami; kupujejo zemljo,

razkužila in vse drugo, kar potrebujejo. Proizvodnjo odkupi zavod po tržni ceni, nekaj malega je porabijo za svoje potrebe ali pa jo podarijo sosedom. Skrb za gobe je stanovalcem v veliko veselje, ponuja jim možnost zaslužka in je ena izmed njihovih dnevnih zaposlitev. Za zaposlitev na trgu dela so večinoma prikrajšani.

"Ne gre za preganjanje dolgega časa ali delovno terapijo, stremimo za tem, da kaj zaslužijo in si, kolikor je to mogoče, samostojno in po svojih željah uredijo življenje. Letna proizvodnja znaša tri do štiri cikluse pridelka, v enem pridelajo okrog 350 kilogramov gob. Približno 30 odstotkov zaslužka vložijo v naslednji cikel," pravi Srečko Pavlič. Stanovalke veliko pletejo, kape in nogavice izdelujejo iz domače volne (v prednovoletnem času so jih ponudili kupcem na stojnici v Europarku v Mariboru). V bivalni skupnosti v Slovenski Bistrici se denimo ukvarjajo z reciklažo papirja, iz katerega izdelujejo naravno papirno podlago za novoletne ali drugačne voščilnice. Na samostojnost jih navajajo tudi pri jemanju zdravil in na sprejemanje odgovornosti za to, da jih vzamejo ob pravem času. Odnosi z njimi bogatijo tudi ljudi, ki z njimi delajo, bodisi se v skupino vključujejo po službeni dolžnosti bodisi jih obiskujejo prostovoljno. Vodja enote je Anka Veršič, v pomoč pa ji je Valerija Strmšek, študentka Visoke zdravstvene šole v Mariboru. Valerija meni, da so to dobri, mirni in prijazni ljudje, kar ugotovi prav vsak, ki jih obiše. To ruši ustaljene, a včasih dodobra načete, če že ne presežene predstave in stereotipe o ljudeh, ki trpijo zaradi težav v duševnem zdravju. Dober dokaz za to je prijazen sprejem, ki ga je bila skupina na Pobrežju deležna od okoliških stanovalcev.

Prevezemajo skrb zase

"Tuji strokovnjaki so že pred tridesetimi leti razvili kritiko totalnih ustanov, kamor sodijo tudi zavodi, v katerih skrbijo za ljudi s težavami v duševnem zdravju. Delujejo po zakonitostih, ki ljudem veliko vzamejo. Ponujajo sicer vse in vsak dan na istem mestu, vendar vse uravnavajo drugi in varovanci nimajo nikakršne kontrole nad svojim življenjem. V devetdesetih letih so se začele pravice invalidnih ljudi uveljavljati v veliki meri, ta trend pa ogroža obstoj totalnih institucij. Njihove pravice so jim namreč znotraj ustanov nekako kršene, saj zatirajo njihovo individualnost. Ko smo sledili trendom v svetu, smo spoznali, da je treba ljudem omogočiti, da zopet prevzamejo kontrolo nad svojim življenjem. To najlažje dosežemo z vrnitvijo v lokalno skupnost, kjer jim v bivalnih skupnostih nudimo podporo. Tu si po svoje uredijo vsakdanje življenje, prevzemajo skrb zase s preprostimi vsakodnevnimi opravili in tudi tveganja, ko ustvarjajo kaj novega. Ko skuhamo novo jed na primer, jo sostanovalci pohvalijo ali pa tudi ne," pravi vodja dislociranih enot.

Tudi individualni načrti

Življenja v bivalni skupnosti so se stanovalci zelo navadili, kadar pa se odpirajo tudi nove perspektive, se skupaj s strokovnjaki lotijo izdelave individualnih načrtov. A za zdaj nameravajo vsi jasminovci ostati kar tu, kjer so. Tudi Zdenka, ki skrbi za vrt in obiskuje svojo mamo v bližnjem domu upokoencev, pa Sonja, ki je prej stanovala v bloku. V veliko veselje sta ji sosedovi mački, ki ju nahrani po kosilu. Včasih kupijo zanju mačje kekse. Malo ju pocrkljajo, nato se vrmeta domov. Tudi Janez se, odkar se je iz zavoda preselil v bivalno skupnost, počuti mnogo bolje. Čez dan ga zaposlita skrb za gobe in pomoč pri delih v kuhinji. Kmalu po prihodu na Pobrežje je celo prenehal kaditi. "Prej brez cigareta nisem mogel," pravi.

Bivanje v neodvisnem stanovanju na Trgu Dušana Kvedra v Mariboru, ki ga je zavod prav tako najel za potrebe stanovalcev, prinaša štirim stanovalcem, dvema stanovalkama in dvema stanovalcema, še več samostojnosti kot bivalna skupnost. Včasih je lahko celo korak naprej na poti v povsem samostojno življenje. V stanovanju živijo Senka, Rajko, Marija in Ivan. Rajko se udeležuje delavnic v Ozari, kjer izdelujejo prtičke in keramične izdelke, prosti čas preživlja ob biljardu, kopianju v Pristanu in odbojki v dvorani Tabor. Po dnevni nakup gredo v trgovino, moko, olje in podobno pa jim pripeljejo iz zavoda, saj kupujejo po grosističnih cenah. Tudi obleko si v trgovinah izberejo sami, pogosto ravno ob razprodajah. Nikogar od stanovalcev Zavoda Hrastovec - Trate, kjer skrbijo za ljudi s težavami v duševnem zdravju in za ljudi z motnjami v duševnem razvoju, ne "vržejo" kar tako v samostojno življenje. Skupina strokovnjakov, tako imenovani selitveni tim, skrbi v dveh bivanjskih skupnostih v Hrastovcu za usposabljanje stanovalcev za življenje zunaj. Naučijo jih uporabe gospodinjskih aparatov in vseh drugih tehničnih naprav, priprave hrane, likanja, pranja in drugih del, ki jih bodo opravljali v bolj samostojnem življenju.

Tamara Čučnik

